EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 25.10.2011
KOM(2011) 689 lõplik

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa uimastitevastase võitluse tugevdamine

1. EUROOPA TUGEVDAB VÕITLUST UIMASTIPROBLEEMIDEGA

Ebaseaduslikud uimastid[1] kujutavad endast suurt ohtu ELi tervisele ja turvalisusele nii üksikisiku kui ka ühiskonna tasandil – ning see probleem üha süveneb. **Uute ohtlike psühhoaktiivsete ainete arv suureneb enneolematu hooga[2]**. Uimastitega kauplejad muudavad ebaseaduslike uimastite tarneteid ja nendest saadud tulu legaalseks muutmise meetodeid.

Uimastite kasutamine on eeskätt noorte probleem. Uimastid on üks peamisi terviseprobleemide allikaid ja üks peamistest noorte eurooplaste suremuse põhjustest – kusjuures tegemist on välditavate surmadega. 2011. aasta Eurobaromeetri uuringust „Noorte suhtumine uimastitesse"[3] ilmneb, et isegi kõige kahjulikumate narkootikumide kättesaamine 24 tunni jooksul ei ole noorte jaoks mingi probleem. Statistika näitab, et Euroopas sureb iga tund üks inimene üledoosi tagajärjel[4]. Praegune uimastitega võitlemise poliitika ja traditsioonilised ennetusmeetodid on ebapiisavad, kui uimasteid müüakse interneti teel ja uusi uimasteid käsitleva teabe kiireks levitamiseks kasutatakse suhtlusvõrgustikke.

Uimastite probleemi lahendamiseks tuleb võtta täiendavaid meetmeid. Arvestades subsidiaarsuse põhimõttega, tuleks meetmeid võtta sellel tasandil, kus neist on kõige rohkem kasu. Seega tuleks ELil keskenduda selliseid meetmetele, millega ta loob kõige rohkem lisaväärtust. **Ilma koostööta ei suuda liikmesriigid uimastite levikut piirata**, kuna siseturul saavad piiranguteta liikuda nii kaubad kui ka kuritegevus. Kui üks liikmesriik keelustab uue psühhoaktiivse aine, kolivad kauplejad oma äri liikmesriiki, kus seadus on leebem. Koordineerimata aktsioonid võivad sundida uimastikauplejaid viima tootmise üle naaberriikidesse või muutma salakaubaveo marsruute, kuid ei aita kaasa uimastikaubanduse lõplikule väljajuurimisele.

Viimase 15 aasta jooksul on Euroopa Komisjon aidanud välja töötada ELi terviklikku ja tasakaalustatud uimastipoliitikat, viimati ELi 2005.–2012. aasta uimastistrateegia raames[5]. ELi uimastitevastase võitluse poliitikat reguleeritakse **kahe peamise õigusaktiga**: 2004. aasta raamotsus[6] käsitleb uimastiäri ja 2005. aasta otsus uusi uimasteid (uusi psühhoaktiivseid aineid)[7]. Viimase paari aasta jooksul on tekkinud uusi probleeme: uued uimastite ja nende valmistamiseks kasutatavate kemikaalide (uimastite lähteainete) salakaubaveo viisid, massiline uute uimastite loomine ning uuenduslike levikanalite kasutuselevõtmine uute uimastite turustamisel.

---

1 Ebaseaduslikud uimastid on psühhoaktiivsed ained, mille kasvatamine, tootmine, valdamine ja millega kauplemine, välja arvatud ravi- ja teaduslikel eesmärkidel, on loa puudumisel keelatud.

2 Uued psühhoaktiivsed ained on uued, alles hiljuti turule ilmunud ja veel keelamata narkootilised ja psühhotroopsed ained, mis võivad rahvatervisele olla samavõrra ohtlikud kui ebaseaduslikud uimastid. Enamik neist ainetest on sünteetilised.

3 Euroopa Komisjon, Eurobaromeetri kiiruuring nr 330 „Noorte suhtumine uimastitesse".

4 EMCDDA 2010. aasta aruanne uimastiprobleemi hetkeolukorra kohta Euroopas.

5 Komisjon on algatanud ELi 2005.–2012. aasta uimastistrateegia välishindamise, mis viiakse lõpule 2011. aasta lõpuks.

6 Nõukogu raamotsus 2004/757/JSK, 25. oktoober 2004, millega kehtestatakse miinimumeeskirjad ebaseadusliku uimastiäri kuriteokoosseisu ja karistuste kohta (ELT L 335, 11.11.2004, lk 8–11).

7 Nõukogu otsus 2005/387/JSK, 10. mai 2005, uusi psühhoaktiivseid aineid käsitleva teabe vahetuse, riski hindamise ja kontrolli kohta (ELT L 127, 20.5.2005, lk 32–37).

2010.–2014. aasta Stockholmi tegevuskavas[8] võttis Euroopa Komisjon ülesande tugevdada raske ja organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust. Nüüd, pärast **Lissaboni lepingu** jõustumist, tuleb Euroopal välja töötada tugev ja otsustav uimastitevastase võitluse poliitika, mis hõlmaks nii uimastite nõudlust kui ka nende pakkumist. Uute õigusaktide vastuvõtmises osaleb Euroopa Parlament, neid rakendavad liikmesriigid ning nende järelevalvet teostavad Euroopa Komisjon ja viimases instantsis Euroopa Kohus.

Komisjon kavatseb anda ELi uimastitevastase võitluse poliitikale uue hoo. Teatises „**Euroopa 2020. aasta strateegia aluseks olev eelarve**"[9] teeb komisjon ettepaneku eraldada vahendeid tekkivate uimastiprobleemide lahendamiseks. ELi eelarves tuleks eelistada meetmeid, mis loovad selget lisaväärtust ja mille eesmärk on uute uimastite probleemi lahendamine, uuenduslike uimastisõltuvuse ennetus- ja ravivõtete väljatöötamine ning piiriülese õiguskaitsealase koostöö ja koolituse edendamine.

2. UIMASTIKAUBANDUS

Ebaseaduslike uimastite turg muutub pidevalt, et vältida uimastite avastamist ja konfiskeerimist[10]. Uus tehnoloogia pakub **uuenduslikke võimalusi uimastite toimetamiseks** ELi ja ELi siseseks uimastiäriks. Uimastikauplejad kasutavad uimastite varjamiseks kõige uuemaid meetodeid, näiteks peites vedela kokaiini muudesse kaupadesse (rõivad, vedelik, plast), muutes Euroopas asuvates laborites vedeliku kujul oleva kokaiini pulbriliseks kokaiiniks või muutes kokaiini lõhnatuks. Nad kasutavad ka tootmis- ja ladustamiskohtade kaugseiret. Selleks et end võimalike meetmete vastu kaitsta, mitmekesistavad uimastikauplejad oma tegevust: üha rohkem kaubeldakse mitme eri uimastiliigiga (kaasa arvatud ebaseaduslikud dopinguained, mis kahjustavad sportlaste tervist) ning tegeletakse ka muude kuriteoliikidega.

Tabamise vältimiseks muudavad kuritegelikud võrgustikud **marsruute** küllalt sageli. Asjaolu, et Ladina-Ameerika kokaiini veetakse Euroopasse üha rohkem Lääne-Aafrika kaudu, annab tunnistust võrgustike võimest vältida tabamist Atlandi ookeani rannikul ja osutab vajadusele tõhustada Euroopa välispiiride seiresüsteemi.

3. juunil 2010 otsustas nõukogu võtta vastu Euroopa rahvusvahelise uimastikaubanduse pakti[11] ning Poola eesistumise ajal algatati sünteetiliste uimastite vastu võitlemise Euroopa pakt. Mõlema eesmärk on parandada erinevate uimastiäri vastase võitluse algatuste koordineerimist[12].

Uimastiäri on ELi õiguskaitseasutuste jaoks üks suuremaid piiriüleseid probleeme. Alates 2004. aastast on **Eurojust** tegelenud uimastiäriga rohkem kui ühegi teise kuriteoliigiga. Eurojustile uurimiseks antud uimastite salakaubaveo juhtumite arv on sellest ajast alates kasvanud enam kui kolm korda – 77 juhtumilt 254 juhtumile,[13] ning 2011. aasta andmed

---

8 Euroopa Ülemkogu 10.–11. detsembri 2009. aasta kohtumisel vastuvõetud Stockholmi programm rakendamise tegevuskava on terviklik justiits- ja sisepoliitika algatuste raamistik. Selle poliitiliste eesmärkide teostamiseks esitab komisjon aastail 2010–2014 mitme olulise meetme ettepanekud. KOM(2010) 171 (lõplik).

9 KOM(2011) 500.

10 Europoli aruanne „EU Organised Crime Threat Assessment OCTA 2011".

11 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/114889.pdf.

12 Justiits- ja siseküsimuste nõukogu 27. ja 28. oktoobri 2011. aasta koosoleku päevakorras.

13 Eurojusti 2010. aasta aruanne.

näitavad, et juhtumite arvu suurenemine jätkub. 2010. aastal moodustasid ebaseadusliku uimastiäri juhtumid ligikaudu kolmandiku juhtumitest, mil **Europol** osutas operatiivtoetust liikmesriikide õiguskaitseasutustele[14]. Europol ja Eurojust osalevad üha suuremal määra liikmesriikidevaheliste uurimiste ning kolmandate riikidega koostöös teostatavate uurimiste koordineerimises.

Lissaboni lepingus on uimastiäri nimetatud **eriti ohtlikuks piiriülese mõõtmega kuriteoks**, mis annab võimaluse kehtestada direktiividega miinimumeeskirju kuritegude ja karistuste määratlemiseks[15]. See on oluline samm, mis võimaldab ELil **aktiivsemalt tegutseda** ning laialdasemalt kaasata Euroopa Parlamenti ja liikmesriikide parlamente.

Praegu on ELis uimastiäri määratletud **raamotsuses 2004/757/JSK**, milles on kehtestatud ELi uimastiäri kuriteokoosseis ja karistuste määramise miinimumeeskirjad. See on küll oluline samm Euroopa tasandi lähenemisviisi väljatöötamiseks, kuid selles esineb **puudusi**. Komisjon analüüsis raamotsuse rakendamist[16] ja leidis, et nimetatud õigusakt ei ole kuigi palju kaasa aidanud liikmesriikide uimastiäri vastase võitluse meetmete ühtlustamisele. Raamotsus ei ole samuti piisavalt aidanud süvendada õigusalast koostööd uimastiäri valdkonnas.

Nii näiteks kuulub lähtekemikaalidega kauplemine enamikus liikmesriikides kriminaalõiguse alla, kuid mõnes liikmesriigis on see süütegu määratletud ainult uimastikaubandusele kaasaaitamisena. See võib õiguskaitsesüsteemil oluliselt takistada kõnealuse kuriteoliigi eest vastutusele võtmist. Ka raskendavaid asjaolusid (mille alusel saab määrata rangeid kriminaalkaristusi) käsitlevad raamotsuse sätted on ebatäielikud, kuna need ei hõlma kõiki raskendavaid asjaolusid,[17] mis on loetletud ELi ja ÜRO õigusaktides.

Ilma ühiste miinimumeeskirjadeta ei saa **suurendada liikmesriikide õiguskaitseasutuste vahelist usaldust**, mis vajalik nende koostöö parandamiseks. Lissaboni lepingu jõustumise tulemusena on võimalik kõnealust tähtsat õigusakti õiguslikult ja poliitiliselt tugevdada.

Komisjon esitab uue ELi õigusakti ettepaneku, millega ühtlustatakse uimastikaubanduse määratlust ja selle eest määratavaid karistusi kogu ELis. Uus ettepanek:

1) on **suunatud suurte piiriülese uimastiäri** ja organiseeritud kuritegelike võrgustike vastu, määrates raskendavate ja kergendavate asjaolude minimaalse ühisosa;

2) aitab **parandada kuritegude ja karistuste kindlaksmääramist** ning selles võidakse ette näha karistuste üksikasjalikum liigendus;

3) **tugevdab liikmesriikide kohustust anda aru** õigusaktide rakendamise ja mõju kohta.

Selleks et hinnata uimastituru arengut, ei piisa üksnes suutlikkusest koguda andmeid uimastinõudluse kohta, vaid üliioluline on parandada ka **andmete kogumist uimastite pakkumise valdkonnas**. Näitajate puudumine raskendab tarnesuundumuste muutumise ning

---

14 Europoli tegevuse 2010. aasta üldaruanne.

15 Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 83 lõige 1.

16 KOM(2009) 669 ja SEK(2009) 1661.

17 Vrd näiteks alaealiste vastu suunatud kuriteod ja alaealiste kuritarvitamine vastavalt ÜRO narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastase konventsiooni artikli 3 lõike 5 punkt f ning nõukogu 20. detsembri 1996. aasta resolutsioon, mis käsitleb karistusi raske ebaseadusliku uimastiäri puhul (EÜT C 10, 11.1.1997, lk 3–4).

uimastikaubanduse tõttu ühiskonnale langeva koorma suuruse hindamist ning uimastite pakkumise vähendamise mõju ja tõhususe analüüsimist.

Tuginedes Narkootikumide ja Narkomaania Euroopa Seirekeskuse (EMCDDA) erialastele teadmistele, **esitab komisjon** koostöös Europoliga uimastiturgude, narkokuritegude ja uimastite pakkumise vähendamine seireks vajalikud **põhinäitajad**. Need näitajad peaksid aitama tõhustada võitlust uimastite pakkumise vähendamiseks.

3. UIMASTITE LÄHTEAINED

Suurt muret põhjustab kauplemine uimastite valmistamiseks kasutatavate kemikaalidega. Näiteks heroiini tootmiseks tooroopiumist on vaja märkimisväärsel hulgal lähteaineid. Neid kemikaale kasutatakse laialdaselt seadusliku tööstusliku toorainena, kuid neid saab ka kõrvale toimetada ja kasutada ebaseaduslike uimastite tootmiseks. Salakaubandus nende ainetega toimub nii ELi sees kui ka ELi ja maailma muude piirkondade vahel. ELi ja tema kaubanduspartnerite vahel sõlmitud kahepoolsed uimastite lähteainete kontrolli käsitlevad lepingud annavad tugeva aluse poliitika koordineerimiseks ja uimastite lähteainetega kauplemise kohta teabe vahetamiseks. EL on juba sõlminud sellised lepingud Türgi, Mehhiko, Tšiili, Ameerika Ühendriikide ja Hiina ning Andide piirkonna riikidega.

Tabamise vältimiseks muudavad uimastikauplejad tootmismeetodeid, teisendavad uimastite lähteained muudeks aineteks (lähteainete lähteaineteks), mille nad hiljem jälle tagasi teisendavad, või ekstraheerivad neid ravimitest.

Meetmed, millega tõkestatakse lähteainete kõrvaletoimetamist, peavad olema hästi tasakaalustatud, et **tagada tõhus kontroll ilma seaduslikku kaubandust häirimata**. Peamine on hea asutustevaheline koostöö, sh koostöö Euroopa Ravimiameti, liikmesriikide tervishoiu- ja ravimiasutuste ning ettevõtjate vahel.

Komisjoni **hinnangus[18] narkootikumide lähteainetega kauplemise järelevalvet käsitlevate ELi õigusaktide rakendamise kohta**[19] esitati mitmeid soovitusi, mis hõlmasid olemasolevate eeskirjade rakendamise parandamist ning võimaluse korral teatavate kemikaalide (näiteks heroiini tootmise peamiseks lähteaineks olevate äädikhappe anhüdriidi) suhtes rangema korra kehtestamist, samuti piisava kontrolli tagamist selliste ravimpreparaatide üle, mis sisaldavad metamfetamiini tootmiseks vajalikke ained.

Komisjon uurib, kuidas oleks võimalik **tugevdada ELi uimastite lähteainete (**uimastite ja psühhoaktiivsete ainete tootmiseks laialdaselt kasutatavad ained ja reaktiivid) **tootmise ja nendega kauplemise kontrolli eeskirju**. Ta tegeleb praegu mitme poliitikavaliku mõju hindamisega, et esitada seadusandlikud ettepanekud, mille eesmärk on suurendada ebaseadusliku kõrvaletoimetamise vältimise eeskirjade tõhusust, võimaldades samas lähteainetega seaduslikku kauplemist ilma liigse halduskoormuseta. Erilist tähelepanu pööratakse heroiini lähteainele (äädikhappe anhüdriidile) ning metamfetamiini tootmiseks kasutatavat efedriini ja pseudoefedriini sisaldavatele ravimpreparaatidele.

---

18 KOM(2009) 709.

19 Nõukogu määrus (EÜ) nr 111/2005, 22. detsember 2004, ELT L 22, 26.1.2005, lk 1–10; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 273/2004, 11. veebruar 2004, ELT L 47, 18.2.2004, lk 1–10.

Komisjon kavatseb võtta meetmeid, et tugevdada rahvusvahelist koostööd võitluses uimastite lähteainete kõrvaletoimetamise vastu. Tal on käsil läbirääkimised Venemaaga uimastite lähteaineid käsitleva lepingu sõlmimiseks ning peab üliolulisеks selle sõlmimist veel lähikuudel.

Komisjon ja liikmesriigid jätkavad koostööd Ladina-Ameerika riikide ja Hiinaga, kellega ELil on juba sellised lepingud sõlmitud, esimestega neist veelgi ulatuslikumas vormis.

4. KURITEGELIKUL TEEL SAADUD VARA KONFISKEERIMINE JA SISSENÕUDMINE

Piiriülese organiseeritud kuritegevuse ajendiks on rahaline kasu. Selleks et uimastiäri ja muu organiseeritud kuritegevuse ennetamise ja nendega võitlemise meetmed oleksid edukad, tuleb keskenduda **kuritegelikul teel saadud tulu avastamisele, blokeerimisele, arestimisele ja konfiskeerimisele**. Organiseeritud kuritegelikud rühmitused kasutavad üha enam ära sisepiirideta Euroopa eeliseid, et soetada varasid ELi eri liikmesriikides, ning varjavad sageli vara ka kolmandates riikides. Lisaks võtavad nad kasutusele uusi rahapesumeetodeid.

Kuritegelike võrgustike varade avastamine, blokeerimine, arestimine ja konfiskeerimine on oluline eesmärk. EL on võtnud vastu viis õigusakti (raamotsust) uimastikauplejate vara konfiskeerimise kohta[20]. Need **õigusaktid ei anna aga piisavaid tulemusi**. Eelkõige ei ole need ametiasutustel võimaldanud konfiskeerida suurtes kogustes vara. Selleks et vähendada kuritegelike võrgustike rahalist võimu ning võtta mõjuvaid meetmeid nende ebaseadusliku tulu ja vara suhtes, on eriti oluline, et Euroopa kriminaaltulu jälitamise talituste võrgustik toimiks tulemuslikult.

Komisjon teeb ettepaneku võtta vastu **uued ELi õigusaktid, mis parandaksid kuritegelikul teel saadud vara konfiskeerimist ja sissenõudmist ning arestimis- ja konfiskeerimismääruste vastastikust tunnustamist**. Eesmärk on tõhustada kuritegelikul teel saadud tulu blokeerimist ning hoida ära selle investeerimist seaduslikku majandusse ja kasutamist uute kuritegude sooritamiseks. Kavandatav vara konfiskeerimist ja sissenõudmist käsitlevate õigusaktide pake hõlmab ka uimastikaubandusest saadud varasid. Pakme eesmärk on kehtestada ühtlustatud miinimumeeskirjad ja tugevdada õigusasutuste vastastikust usaldust.

Komisjon vaatab läbi ka **kolmanda rahapesuvastase direktiivi**, et veelgi tugevdada ELi võitlust organiseeritud kuritegevuse, sealhulgas uimastikaubandusest saadud raha pesemise vastu.

5. UUED PSÜHHOAKTIIVSED AINED

Viimastel aastatel on ELis esile kerkinud terve hulk uusi psühhoaktiivseid aineid, millel on sarnane mõju ebaseaduslike uimastitega. **Alates 2005. aastast on liikmesriigid ELi varajase hoiatamise süsteemi kaudu teada andnud 115 uuest psühhoaktiivsest ainest**[21]. Neid

---

20 Kolme raamotsuse (2001/500, 2005/212 ja 2007/845) eesmärk on ühtlustada kuritegelikul teel saadud varade blokeerimise ja konfiskeerimise siseriiklikke meetmeid; kaks raamotsust (2003/577 ja 2006/783) käsitlevad kuritegelikul teel saadud varade blokeerimise ja konfiskeerimise otsuste vastastikust tunnustamist liikmesriikide poolt.

21 SEK(2011) 912.

aineid müüakse „erikauplustes” või interneti kaudu ning osa neist pakuvad ebaseaduslike uimastite müüjad. Kehtivate siseriiklike õigusaktide täitmisest kõrvalehoidumiseks on kõnealustele ainetele sageli märgitud, et need „ei ole inimtarbimiseks”. Need ained viiakse turule nii kiiresti, et **ametiasutustel on raske neile reageerida**.

2010. aastal saadi uute ainete kohta rekordiline arv teateid (41), mida on ligikaudu kolmandik kõigist alates 2005. aastast saadud teadetest. Kahe aine (BZP ja mefedroon[22]) suhtes teostati **ELi tasandil riskihinnang**, mille alusel nõukogu komisjoni ettepanekul otsustas kehtestada **kontrollimeetmed ja kriminaalsanktsioonid**. Selle põhjal tuleb liikmesriikidel kanda need ained ebaseaduslike uimastite hulka ning kehtestada kontrollimeetmed ja kriminaalkaristused kooskõlas ÜRO konventsioonidega.

Eurobaromeetri 2011. aasta uuringu[23] tulemuste kohaselt on **5 % küsitletud ELi noortest selliseid aineid tarbinud**. Kuna need ained on odavamad kui ebaseaduslikud uimastid ega ole tunnistatud ebaseaduslikuks, on nad kergesti kättesaadavad, mis selgitab nende kiiret levikut mitmes liikmesriigis. Ka need ained on siiski mürgised ja võivad tekitada sõltuvust, mistõttu nad kujutavad tervisele sarnast ohtu kui ebaseaduslikud uimastid.

Komisjon jätkab tihedat koostööd ELi asutustega, et probleemi paremini mõista ja tõhustada tegevusmeetodeid muu hulgas ennetamise alal. Praegu kehtivad ELi õigusaktid ei ole piisavalt ranged kõnealuse probleemi lahendamiseks. Komisjon hindas **uusi psühhoaktiivseid aineid käsitleva nõukogu otsuse 2005/387/JSK[24]** rakendamist ja leidis kolm suuremat puudust:

- otsus ei võimalda takistada uute psühhoaktiivsete ainete arvu suurt kasvu, sest selle alusel tuleb neid aineid käsitleda ükshaaval pika menetluse käigus;
- otsus mõjub tagantjärele: ained, mille suhtes kehtestatakse kontrollimeetmed, asendatakse kiiresti uute samasuguse mõjuga ainetega;
- otsuse alusel ei saa võtta regulatiivseid ja kontrollimeetmeid.

Komisjon teeb ettepaneku **tugevdada ELi õigusakte uute psühhoaktiivsete ainete kohta**. Võttes arvesse valdkonnas toimuvaid kiireid muutusi ja teaduslikke andmeid selliste ainete ohtlikkuse kohta, on ettepaneku eesmärk

1) **tugevdada ainete seiret ja nendega seotud riski hindamist**, suurendades toetust kohtuekspertiisile ning toksikoloogilistele, farmakoloogilistele ja epidemioloogilistele uuringutele;

2) **reageerida uute ainete tekkele kiiremini ja jätkusuutlikumalt**, näiteks uurides võimalusi meetmete võtmiseks tervete ainerühmade suhtes. Sellest hoolimata tuleb eraldi teaduslikult välja selgitada iga konkreetse aine mõju tervisele;

3) **võimaldada kiiremini reageerida** uute ainete tekkele, näiteks võimaldades ajutiselt keelata ained, mis kujutavad endast otsest ohtu;

---

22 2008. aastal BZP (ELT L 63, 7.3.2008, lk 45–46) ja 2010. aastal mefedrooni suhtes (ELT L 322, 8.12.2010, lk 44–45).

23 Euroopa Komisjon, Eurobaromeetri kiiruuring nr. 330 „Noorte suhtumine uimastitesse”.

24 KOM(2011) 430.

4) **ühtlustada** uimastikontrolli, toote- ja toiduohutuse, tarbijakaitse ja ravimite alaseid õigusakte ning tagada, et need hõlmaksid kõiki eri aineliike – ka neid, mis võivad veel tekkida.

6. NÕUDLUSE VÄHENDAMINE

ELis on juba kehtestatud mitmesugused meetmed, et vähendada nõudlust uimastite järele. Nende eesmärk on vältida, et inimesed hakkavad tarbima uimasteid ja satuvad nendest sõltuvusse, samuti vähendada kahjulikke mõjusid tervisele ja ühiskonnale ning tagada ravi, taastusravi ja ühiskonda taasintegreerimise teenuste osutamine. Arvesse tuleb võtta seda, et uimastite kasutamise viisi muutumine ja mitme aine (näiteks ebaseaduslike uimastite ja alkoholi või retseptiravimite) koostarbimine vähendab praeguste ennetus- ja ravimeetodite mõju.

Kuigi raviteenuste osutamine on viimastel aastatel laienenud, on **uimastitega seotud raviteenuste ulatus ja kvaliteet liikmesriigiti väga erinev**. Heroiinist võõrutamiseks saavad asendusravi umbes 670 000 Euroopa elanikku, kuid ravivajajaid on teist samapalju. Mõnes liikmesriigis ei ole ravi kuigi hästi kättesaadav. Mitmes liikmesriigis ei ole ikka veel hinnatud ennetus- ja raviprogrammide mõjusust.

Näiteks sellised meetmed nagu süstlavahetusprogrammid, mille puhul süstivatele uimastikasutajatele jagatakse süstlaid ja nõelu, et vältida nakatatud vahendite kasutamist, on aidanud vähendada HIV ja muude vere kaudu levivate nakkuste levikut uimastitarbijate seas. Kuna need meetmed on olnud edukad, tuleks vere kaudu levivate nakkuste leviku edasiseks takistamiseks välja töötada kogu ELi hõlmavad jätkusuutlikud ja sidusad strateegiad[25].

Selleks et ennetustöö annaks tulemusi ning et ravialused taastuksid ja integreeruksid taas ühiskonda, on vaja **laiendada ja parandada uimastitega seotud teenuseid**.

Liikmesriikide toetamiseks tõhusamate teenuste osutamisel kavatseb komisjon kaasa aidata uimastinõudluse vähendamise valdkonna peamiste näitajate paremale rakendamisele.

Komisjon aitab välja töötada **kvaliteedi miinimumnõuded**, et parandada uimastitega seotud ennetustööd ja ravi ning vähendada uimastite poolt ELis põhjustatava kahju suurust. Miinimumnõuetega kehtestatakse uimastitega seotud teenuste kvaliteedinorm. Nii näiteks võidakse ette näha ravi põhjalik planeerimine kooskõlas konkreetse patsiendi vajadustega, samuti personali kvalifikatsiooninõuded. Kõnealused nõuded töötavad koos välja EMCDDA, liikmesriigid ja uimastitega seotud teenuseid osutavad praktikud, võttes arvesse kõigi liikmesriikide tervishoiusüsteemide erinevusi ja suutlikkust.

Komisjon toetab **meetmeid, millega vähendatakse uimastisõltuvuse kahjulikku mõju tervisele ja ühiskonnale**, nagu ennetav teavitustöö ja varase abi andmine sõltuvuse tekkimise vältimiseks. Toetatakse ka meetmeid, millega ennetatakse ja vähendatakse süstivate uimastikasutajate nakkusohtu ning vähendatakse uimastite põhjustatud surmajuhtumite arvu[26].

---

25 EMCDDA 2010. aasta aruanne uimastiprobleemi hetkeolukorra kohta Euroopas.

26 Vastavalt komisjoni teatisele „HIVi/AIDSi vastane võitlus Euroopa Liidus ja naaberriikides aastatel 2009–2013”, KOM(2009) 569.

Lisaks edendab komisjon ka edaspidi meetmeid, millega aidatakse uimastisõltlastel taas ühiskonda integreeruda[27]. Komisjon kavatseb esitada teise aruande selle kohta, kuidas rakendatakse kahju vähendamist käsitlevat 2003. aasta soovitust[28] uimastisõltuvusest tulenevate tervisekahjustuste vältimise ja vähendamise tõhususe kohta.

7. LIIKLUSVAHENDI JUHTIMINE UIMASTI MÕJU ALL

ELis toimub palju liiklusõnnetusi, mis on tingitud liiklusvahendi juhtimisest **psühhoaktiivsete ainete mõju all.** Uuringud näitavad, et sõiduki juhtimine ebaseaduslike uimastite mõju all suurendab surmaga lõppevate liiklusõnnetuste põhjustamise ohtu. Kuna aga ELi tasandil ei koguta andmeid süstemaatiliselt, tuleb uimastite mõju all sõidukijuhtimise negatiivset mõju liiklusohutusele täiendavalt uurida. Euroopa ühtse transpordipiirkonna tegevuskavas[29] on osutatud, et uimastite mõju all sõidukijuhtimise vastu tõhusate ja proportsionaalsete meetmete leidmine on raske ülesanne.

Liiklusohutuse suurendamiseks uurib komisjon, milliseid meetmeid on ELi tasandil võimalik võtta, et **vähendada liiklusvahendi juhtimist uimastite mõju all**. Ettepanekute esitamisel selle probleemi lahendamiseks lähtub komisjon tulemustest, mida andis ELi rahastamisel toimunud projekt DRUID,[30] mille käigus hinnati ebaseaduslike uimastite mõju liiklusohutusele, testimisseadmete tõhusust ja võimalikke lahendusi. Meetmed võivad seisneda sõidukijuhtide kontrollimiseks kasutatavate väliseadmete usaldusväärsuse suurendamises ja liiklusohutuse kontrollijate koolituse parandamises.

8. RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

EL mängib juhtivat rolli uimastivastase võitluse valdkonnas tehtavas rahvusvahelises koostöös. Ta peab aktiivset dialoogi nende riikidega, kus uimasteid toodetakse ja mille kaudu toimub nende transiit, ning osutab poliitilist, rahalist ja tehnilist abi. Uimastikaubanduse vastase võitluse tugevdamiseks tuleb ELil suurendada koostööd naaberriikide, strateegiliste partnerite ning ELi toimetatavate uimastite salakaubateedel asuvate riikidega. Koostöö peab olema tasakaalustatud ja kõikehõlmav ning seejuures tuleb tagada kõigi inimõiguste austamine.

Lisaks ebaseaduslike uimastite tootmisele kohapeal kasutatakse nende ELi tarnimiseks kahte peamist salakaubateed. Need on kokaiini liikumistee (Ladina-Ameerikast Lääne-Aafrikasse ja sealt ELi) ning heroiini liikumistee (Afganistanist Lääne-Balkani või Kesk-Aasia riikide kaudu ELi). ELi võitlus rahvusvahelise uimastiäri vastu põhineb kolmel põhimõttel:

Kõikehõlmavus. Lissaboni leping annab Euroopa Liidule võimaluse tugevdada õiguskaitsekoostööd kolmandate riikidega ning aidata neil parandada õigussüsteemi suutlikkust ja tugevdada õigusriiki, järgides täielikult inimõigusi. EL püüab leida pikaajalisi lahendusi, näiteks aidates Afganistani maapiirkondade uimastitootjatel leida muid

---

27 Sellealaseid algatusi rahastatakse jätkuvalt ELi rahastamisprogrammidest, nagu narkomaania ennetus- ja teavitusprogramm, terviseprogrammi ning Euroopa Sotsiaalfond.

28 ELT L 165, 3.7.2003, lk 31–33.

29 KOM(2011) 144.

30 DRUID - Driving under the Influence of Drugs, Alcohol and Medicines (liiklusvahendi juhtimine uimastite, alkoholi ja ravimite mõju all), vt http://www.druid-project.eu.

elatusallikaid ning toetades nõudluse vähendamist päritolu- ja transiidiriikides. EL kavatseb teha tihedat koostööd riikidega, kus uimasteid toodetakse ja mille kaudu toimub nende transiit, kuna ka need riigid kannatavad uimastitarbijate arvu suurenemise tõttu, mis raskendab tervishoiusüsteemi tööd. Lisaks ei ole nende riikide ametiasutused suutelised üksi probleeme lahendama.

Geograafiline lähenemisviis. EL tugevdab uimastite liikumisteid arvestavat lähenemisviisi, mis võimaldab tegeleda uimastiprobleemi lahendamisega terviklikult alates uimastite valmistamiseks kasutatavate taimede kasvatamisest kuni uimastite jõudmiseni ELi turule. Olulisimaks jääb koostöö **Euroopa naabruspoliitikas** (ENP) osalevate riikidega. Jätkatakse ELiga ühinevate riikide toetamist ühinemiseelse abi rahastamisvahendist (IPA), et suurendada nende suutlikkust võidelda uimastiäri ja uimastite kuritarvitamisega. EL tugevdab koostööd **Ladina-Ameerika,**[31] **Kariibi mere piirkonna ja Aafrika riikide** ning asjaomaste piirkondlike organisatsioonidega, lähtudes suutlikkust suurendavate meetmete koordineerimisel Lääne-Aafrika kontaktametnike koostööplatvormist, mis on osutunud edukaks.

Koostöö strateegiliste partneritega. Ebaseadusliku uimastiäri vastases võitluses lähtub EL enda ja oma strateegiliste partnerite ühistest huvidest. Uimastiäri vastases võitluses on olnud palju abi koostööst Ameerika Ühendriikidega lennuettevõtjate broneeringuinfo (PNR) valdkonnas. EL ja Ameerika Ühendriigid uurivad, kuidas oleks võimalik luua uimastiäri valdkonnas ühine õiguskaitsevõrgustik ja koordineerida suutlikkuse suurendamise projekte Lääne-Aafrika, Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna riikides. EL tihendab koostööd Ameerika Ühendriikide ja Venemaaga, et vähendada uimastiäri ja kärpida uimastite kuritarvitamist **Kesk-Aasia** riikides. Ta tihendab koostööd partnerriikidega, et likvideerida Afganistani uimastimajandus, mis annab kuni 90 % maailma heroiinist.

ELi uimastistrateegia ja tegevuskavade hindamise raames kaalutakse ka muid meetmeid rahvusvahelise koostöö tugevdamiseks uimastitevastase võitluse alal.

9. JÄRELDUSED

Euroopa uimastipoliitika eesmärk on tagada uimastiprobleemi tasakaalustatud ja igakülgne lahendamine, kaitsta ja parandada ühiskonna ja üksikisiku heaolu ja rahva tervist ning tagada elanikkonna turvalisus. Lissaboni lepingu jõustumine ja „sammaste" kaotamine ELi poliitikas annab võimaluse kõiki uimastiprobleemiga seotud poliitikavaldkondi paremini integreerida. Euroopa uimastiprobleemid on suured ja nende laad muutuv, mistõttu tuleb **ELil võtta kiireid, jõulisi ja tulemuslikke meetmeid**. Komisjon on otsustanud kasutada Lissaboni lepingust tulenevaid uusi võimalusi ja tugevdada võitlust ebaseaduslike uimastite ja uute psühhoaktiivsete ainetega (peamiselt uued sünteetilised uimastid), millel on sarnane mõju[32].

---

31 Kindlat raamistikku kujutab endast COPOLAD programm, mille raames jätkatakse koostöös Ladina-Ameerika riikidega jõupingutusi uimastipoliitika kõikides valdkondades. Lisaks tegeletakse ka Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonna uimastitega seotud julgeolekuprobleemide lahendamisega, kuna see valdkond põhjustab üha suuremat muret.

32 Esimene ELi algatus uute psühhoaktiivsete ainete valdkonnas oli 16. juuni 1997. aasta ühismeede 97/396/JSK uusi sünteetilisi uimasteid käsitleva teabe vahetuse, riski hindamise ja kontrolli kohta. Uued psühhoaktiivsed ained on peamiselt uued sünteetilised uimastid, kuid osa neist on ka orgaanilised ained. Ühismeede on asendatud nõukogu 10. mai 2005. aasta otsusega 2005/387/JSK uusi psühhoaktiivseid aineid käsitleva teabe vahetuse, riski hindamise ja kontrolli kohta.

Komisjon esitab järgmised õigusakti ettepanekud:

(1) õigusaktide pake, millega muudetakse nõukogu raamotsust uimastiäri kohta ja nõukogu otsust uute psühhoaktiivsete ainete kohta;

(2) õigusaktide ettepanekud uimastite lähteainete kohta;

(3) õigusaktide ettepanekud, mis käsitlevad kuritegelikul teel saadud vara konfiskeerimist ja sissenõudmist ning arestimis- ja konfiskeerimismääruste vastastikuse tunnustamise edendamist;

(4) uued seadusandlikud meetmed rahapesu vastase võitluse kohta.

Lisaks sellele esitab komisjon:

(5) uimastite pakkumise, uimastitega seotud kuritegevuse ja uimastite pakkumise vähendamise seireks vajalikud näitajad, mille alusel saab tõhustada pakkumise vähendamise meetmeid;

(6) kvaliteedi miinimumnõuded, et parandada uimastiennetustööd ja -ravi ning vähendada uimastite põhjustatava kahju suurust.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu, kodanikuühiskonna organisatsioone ja muid peamisi sidusrühmi osalema arutelus, mille eesmärk on tugevdada võitlust ebaseaduslike uimastite ja uute psühhoaktiivsete ainetega. Selleks et osaleda saaksid kõik huvitatud sidusrühmad, käivitab komisjon avaliku veebipõhise arutelu selle üle, kuidas kõige paremini võidelda ebaseaduslike uimastite ja nendega mõjult sarnaste uute ainete turuleviimisega.